

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ПРО ПРОФЕСІЙНУ КАР'ЄРУ

Людмила Злочевська,
науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України,
практичний психолог

Розв'язання завдань щодо підготовки учнівської молоді закладів професійно-технічної освіти до професійного життя вимагає спрямування їхнього навчання на тривалий розвиток і саморозвиток індивідуальних особистісних якостей, на забезпечення засобами адаптованості до швидких змін у соціально-економічному середовищі та оволодіння професійною майстерністю.

Кардинальні зміни соціокультурної структури, кризові явища в економічній, політичній та духовно-етичній сферах сучасного суспільства створюють необхідність у цілеспрямованому формуванні уявлень про професійну кар'єру в учнів професійної школи. Вирішення поставлених завдань зажадало звернення до концепції цілісної людини, що базується на принципі органічної єдності універсалізації й гармонії, де модель фахівця «інтеграційного профілю» стає професійною основою формування особистості, яка володіє універсально-синтетичними знаннями та універсально-функціональними вміннями на вимогу сучасного ринку праці в умовах постійних змін соціально-економічного простору.

Професійна діяльність – одна з найважливіших сфер самореалізації людини, саме через професійну самореалізацію особистість виявляє та розкриває свої здібності, особистісні та професійні якості, риси характеру й ціннісні орієнтири. Особливу роль у професійній діяльності відіграє кар'єра як процес свідомого здійснення «професійного зростання», де кар'єрне зростання визначає ступеневий рівень самореалізації не тільки професійної, але й як суб'єкта суспільства.

Період навчання в закладах професійно-технічної освіти для майбутніх фахівців робітничих професій відкриває можливість формування їх кар'єрних орієнтацій, що у подальшому відбивається на специфіці постановки кар'єрних цілей, визначенні траєкторії кар'єрно-професійного розвитку у цілому, де сформованість уяви про професійну кар'єру стає ключовим результатом професійної підготовки конкурентоспроможного сучасного спеціаліста.

Проблеми професійного саморозвитку і самовдосконалення є постійним предметом наукових досліджень О.Анісімова, С. Батишева, А. Бодальова, А. Деркача, Д. Закатнова, В. Іващенко, А. Кибанова, Є. Климова, Н. Кузьміної, В. Маркова, С. Митютіної, Л. Рудкевич, Є. Селезневої, Ю. Синягіна, Ю. Укке та інші. Узагальнюючи напрацювання як учених, так і практиків, можна визначити великий різновид педагогічних технологій, що сприяють професійному самопізнанню й самореалізації учнівської молоді: навчання у співробітництві, метод проектів, ігрові,

модульні, комп'ютерні, діалогові, тренінгові, технології творчості.

Розглянемо авторську орієнтовно-розвивальну програму «Сходи до професії» з розвитку навичок роботи з інформацією та планування кар'єри, метою якої стала підготовка учнів загальноосвітніх і професійно-технічних закладів освіти до їх професійного самовизначення в сучасних ринкових умовах, а також на отримання досвіду побудови свого професійного майбутнього.

Мета програми реалізується через визначення рівня сформованості уявлень про професійну кар'єру учнями професійної школи, де результатом стає процес узгодження учнем своїх знань про світ професій та їх вимогами до людини («Світ професій», зі сформованими і усвідомленими можливостями та потребами («Характер, ціннісні орієнтири і професія»). Проміжною ланкою між вимогами обраної професії й можливостями учня є його свідомо дія («Технологія перетворення мрії у мету») та рівень визначення суб'єктивних факторів оволодіння обраною професією («Професійна перспектива і життєвий успіх»).

Інтерактивні форми роботи: інноваційна й ділова гра, загальна дискусія, побудова особистісного професійного маршруту - в процесі чого учні усвідомлюють, що вибір кар'єри може бути успішним, коли він продуманий, самостійний і йому передуює процес самопізнання, самовиховання та самоорганізації через показники таких критеріїв, як: ціннісно-мотиваційний, інформаційної обізнаності, самопізнання, самооцінки та практичного пізнання.

Після впровадження програми «Сходи до професії» у навчальних закладах освіти показники з різних позицій значно підвищились, такі позиції, як: риси характеру, види професійної кар'єри, готовність до вдосконалення показали досить високий процент ефективності; зазначені далі позиції: самопрезентація, активна соціалізація, визначення самооцінки та інформаційна обізнаність про професійну кар'єру – виявились більш складними для учнів, вони потребують уваги і подальшого впровадження інноваційних розвивальних програм.

На допомогу педагогічним колективам постійно проводилася робота з педагогічними колективами щодо використання інноваційних педагогічних технологій у процесі вибору й реалізації професійної кар'єри, яка спрямовувалась на допомогу учням професійної школи у самопізнанні, на активізацію мотиваційно-ціннісних орієнтирів, на розвиток їх соціальної взаємодії з метою підтримки й допомоги у процесі набуття фахових знань та подальшого професійного становлення.

Складність такого інтегрального феномена, яким є побудова професійної кар'єри, що об'єднує в собі психологічний, соціологічний, економічний і педагогічний аспекти, потребує подальшої розробки інноваційних педагогічних технологій з урахуванням вимог ринку праці до молодих фахівців робітничих професій.